

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Mariusza Pyry pt. „*Oddziaływanie państwowych wyższych szkół zawodowych na rozwój lokalny w regionie lubelskim*”, przygotowanej na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2019 r.

Uwagi wstępne

Podstawą formalną do opracowania recenzji jest pismo Dziekana Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego w sprawie dokonania oceny rozprawy doktorskiej mgra Mariusza Pyry. Podstawą merytoryczną oceny jest przedłożona praca doktorska. Dokonano jej zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 14 marca 2004 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Ogólna charakterystyka rozprawy i ocena problemu badawczego

Praca doktorska mgra Mariusza Pyry została przygotowana pod opieką naukową prof. dr hab. Mieczysława Adamowicza na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Promotorem pomocniczym rozprawy była dr inż. Lidia Kaliszczak, pracująca w Katedrze Ekonomiki i Zarządzania Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Przedstawiona do oceny rozprawa to opracowanie naukowe mające wraz z bibliografią 319 stron, a jego problematyka dotyczy roli państwowych wyższych szkół zawodowych w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce, budowaniu gospodarki opartej na wiedzy i przygotowywania społeczeństwa do funkcjonowania w takiej gospodarce oraz wpływania na kierunki i tempo rozwoju lokalnego. Podjęty problem badawczy odnosi się do zagadnień aktualnych,

istotnych dla nauki i gospodarki, zwłaszcza w kontekście wyzwań stających przed Polską. Problem badawczy opracowania, zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej, mieści się w zakresie zagadnień ekonomicznych, wpisuje się w aktualne trendy badawcze oraz ich implementację w praktyce gospodarczej.

Rozprawa doktorska podejmuje niezwykle istotny i aktualny problem współczesnej ekonomii, jakim jest wpływ szkolnictwa wyższego na lokalny i regionalny system gospodarczy oraz możliwości ich rozwoju. Autor rozprawy ukierunkował swe rozważania na oddziaływanie państwowych wyższych szkół zawodowych na lokalne otoczenie, na jego rozwój społeczno-gospodarczy. Problematyka ta ma istotne znaczenie w świetle poszukiwania endogenicznych czynników wzrostu i rozwoju gospodarczego we współczesnej gospodarce, w coraz większym stopniu opartej na wysokiej jakości kapitale ludzkim, wiedzy i innowacjach, a także istniejącym w tym otoczeniu i ciągle rozwijanym kapitale społecznym. To te czynniki w drugiej dekadzie XXI w. i następnych dziesięcioleciach warunkują i w coraz większym stopniu będą determinować możliwości rozwojowe na poziomie lokalnym i regionu, a także konkurencyjność jednostek samorządowych (miast, gmin, powiatów) oraz województw.

W literaturze przedmiotu termin „rozwój” opisuje zmiany ukierunkowane, poprawiające efektywność wykorzystywania zasobów i prowadzące do nieodwracalnych przeobrażeń ilościowych oraz jakościowych – strukturalnych (w rzeczowym majątku wytwórczym i czynniku ludzkim), w produkcji i jej podziale na część akumulowaną i konsumowaną, w zakresie stosunków społeczno-ekonomicznych, politycznych, kulturowych i ekologicznych, a także w funkcjonowaniu gospodarki jako systemu gospodarczego oraz jej części (na poziomie regionalnym i lokalnym). Jednym z kluczowych czynników przyczyniającym się do rozwoju lokalnego i regionalnego jest kapitał ludzki, utożsamiany z wiedzą, umiejętnościami, kompetencjami i możliwościami jednostek. O jego wielkości i jakości jako zasobu decyduje edukacja, szczególnie na poziomie wyższym.

Istotną rolę w procesie powiększania kapitału ludzkiego i poprawy jego jakości na poziomie regionu oraz wspólnot lokalnych odgrywają państwowe wyższe szkoły. W przypadku niektórych miast i powiatów w Polsce - od 1998 r. także państwowe wyższe szkoły zawodowe (PWSZ). Instytucje te są interesariuszami regionu i czynnymi aktorami rynkowymi. Ich wpływ wynika z kształcenia dla lokalnej i regionalnej gospodarki kadr o wyższych kwalifikacjach oraz tworzenia warunków do działań przedsiębiorczych wśród osób, które uzyskały wyższe wykształcenie. Tym samym umożliwiają realizację celów zrównoważonego rozwoju - aktywizują mieszkańców i osoby przybywające do miejsca lokalizacji uczelni z innych miast lub wsi do

podejmowania pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej w tym otoczeniu. Za pośrednictwem odpowiedniej oferty edukacyjnej i programów nauczania państwowe wyższe szkoły zawodowe (PWSZ) mają wpływ na możliwości znalezienia zatrudnienia swych absolwentów, a poprzez ofertę kształcenia ustawicznego umożliwiają pozyskanie nowych kwalifikacji, lepsze dostosowanie się do wymagań rynku pracy współczesnej gospodarki, a także pozyskanie przez korzystających z tej oferty nowej wiedzy, która podniesie możliwości wytwórcze i konkurencyjne podmiotów gospodarczych.

W przypadku realizacji misji badawczej przez tego typu uczelnie, prowadzone w nich badania naukowe stanowią warunek podstawowy przygotowania społeczności lokalnych do działań przedsiębiorczych, determinują rozwój innowacji oraz są źródłem patentów dla uczelni i przedsiębiorstw. W tym sensie realizują cele zrównoważonego rozwoju związane z aktywizacją mieszkańców (interesariuszy) do działania na rzecz rozwoju gospodarczego i dobra społecznego. Działalność badawcza nie jest jednak zjawiskiem powszechnym w tego typu szkołach, choć ustawodawca zagwarantował możliwość prowadzenia przez PWSZ badań naukowych i prac rozwojowych na zlecenie lub we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, organów państwowych oraz przedsiębiorców. Podejmowanie tego typu aktywności zależy m.in. od potencjału badawczego (ludzkiego i rzeczowego), podaży technologicznej tych szkół oraz występowania zapotrzebowania ze strony lokalnego otoczenia na rezultaty prac B+R. Na pewno PWSZ skutecznie realizująca trzy misje, tzn. kształcenie, badania i współpracę z gospodarką w największym stopniu może wpływać na rozwój lokalny.

Przyciągając do lokalnego środowiska osoby podejmujące naukę na studiach, wyższe szkoły zawodowe mają wpływ na pojawiające się w tym otoczeniu zapotrzebowanie na produkty i usługi (np. wynajem mieszkań, usługi gastronomiczne, transportowe, poligraficzne, kulturalne). Same jako pracodawcy też wpływają na poziom popytu na produkty oraz usługi lokalnych i regionalnych społeczności.

Dobrze wykształcone zasoby pracy są nie tylko środkiem produkcji, inicjatorami innowacji, ale same są innowacyjnym potencjałem. Biorąc pod uwagę ten potencjał państwo z reguły wspiera dostęp do zawodowego szkolnictwa wyższego poprzez system podatkowy, dotacje (subsydia po wprowadzeniu Konstytucji dla Nauki), a także odpowiednie regulacje prawne.

Należy zauważyć, że obecność szkół wyższych, w tym państwowych wyższych szkół zawodowych, wpływa na powstawanie w ich otoczeniu pozytywnych efektów zewnętrznych. Odnoszą się one nie tylko do czynników rynkowych (wzrostu produktywności gospodarki i wzrostu PKB

per capita). Podkreśla się, że efekty zewnętrzne edukacji obejmują również wzmocnienie demokracji, zwiększenie aktywności jednostek w społeczeństwie obywatelskim, poprawę wskaźników zdrowotnych, ograniczenie przestępczości, zwiększenie dbałości o prawa człowieka.

Inwestycje w kapitał ludzki za pośrednictwem finansowania z budżetu państwa szkolnictwa wyższego zawodowego mają pozytywny wpływ na tworzenie warunków do wyrównywania dysproporcji w tempie wzrostu i rozwoju regionów kraju, tworzenia podstaw zrównoważonego i inteligentnego rozwoju, ograniczającego zjawisko wykluczenia społecznego. Wiąże się to także z prowadzoną przez pracowników szkół działalnością badawczą i ekspercką, a także ich udziałem w regionalnych procesach innowacyjnych. Współpraca z otoczeniem gospodarczym (biznesem, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi) potwierdza zaangażowanie uczelni w partycypacyjny model zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym. Efektywność działania szkół wyższych, w tym PWSZ, w obszarze edukacji, badań naukowych i współpracy z otoczeniem gospodarczym (w tym w wykorzystywaniu rezultatów prac B+R na rzecz podmiotów gospodarczych) jest jednak różna, co determinuje wiele czynników. To powoduje, że oddziaływanie tych instytucji na rozwój lokalny, ma bardzo zróżnicowany stopień.

W tym kontekście podjęcie przez autora rozprawy tej tematyki należy ocenić pozytywnie. Tytuł opracowania zawierający słowo „oddziaływanie” (utożsamiane z wpływem) sugeruje, że Autor w pracy będzie określał tzw. czysty wpływ jednego zjawiska na drugie. W badaniach społecznych, ekonomicznych jest to trudne, możliwe do wykonania jedynie z wykorzystaniem wyrafinowanych modeli ekonometrycznych. Wprowadzenie do tytułu pracy słowa „ocena” pozwoliłoby trafniej ująć istotę problemu badawczego i zawartość pracy. W związku z tym tytuł rozprawy mógłby brzmieć: „Ocena oddziaływania państwowych wyższych szkół zawodowych na rozwój lokalny w regionie lubelskim”.

Autor rozprawy podjął się oceny czy, w jaki sposób i w jakim stopniu PWSZ oddziałują na lokalne otoczenie społeczno-ekonomiczne w regionie lubelskim (rozwój lokalny miast i powiatów województwa lubelskiego), wykorzystując do empirycznej weryfikacji postawionych tez przykłady trzech istniejących w województwie lubelskim zawodowych szkół wyższych. Jedną z nich, tzn. Państwową Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej została uznana za wzorcowy podmiot badań.

Analizując problematykę rozprawy doktorskiej można stwierdzić, że mgr Mariusz Pyra podjął się rozwiązania trudnego problemu badawczego, który spełnia warunki i wymagania stawiane rozprawom doktorskim.

Ocena układu, zakresu, celu i hipotez pracy

Recenzowana praca wraz ze spisami rzeczy (bibliografii, rysunków, tabel) jest obszerna i liczy 334 strony. Pewien niedosyt powoduje brak w strukturze pracy załącznika, w którym powinny się znaleźć kwestionariusze ankiet, wykorzystywanych podczas badań empirycznych. Jego brak wynika prawdopodobnie z obaw autora o dodatkowe zwiększenie objętości pracy. Rozprawa doktorska składa się ze strony tytułowej, spisu treści (2 strony), wstępu (16 strony), pięciu rozdziałów (278 stron) oraz zakończenia (8 stron). Po nim umieszczono streszczenia pracy w języku polskim i angielskim (8 stron). Bibliografię umieszczono na 14 stronach. Spisy rzeczy zajmują 6 stron. Załączone spisy obejmują 68 rysunków i 47 tabel.

Wykaz bibliografii zawiera 257 pozycji, w tym 216 to publikacje zwarte, artykuły z czasopism oraz dokumenty strategiczne różnych instytucji (jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, organów państwa), 31 źródeł pochodzi z Internetu, a 10 to akty prawne. Wśród wymienionej bibliografii znajdują się 53 pozycje zagraniczne w języku angielskim, wydane przede wszystkim poza Polską. Stanowią one 20,6% piśmiennictwa. Autor rozprawy właściwie dobrał bibliografię, choć dostrzec można brak pewnych ważnych pozycji, pozwalających uznać za nieuzasadnione stwierdzenie mgra Marusza Pyry, że „stosowanie metody DEA do badania efektywności szkół wyższych, nie było zbyt często stosowane (sic!). W nielicznych opisujących tego typu aplikację metody DEA w stosunku do uczelni wyższych, zazwyczaj pojawiają się modele obejmujące jeden rodzaj nakładów” (s. 235). W opracowaniu Joanny Wolszczak-Derłacz pt. *Efektywność szkół wyższych w Polsce na tle uczelni europejskich – analiza dla dziewiętnastu krajów*, opublikowanym w czasopiśmie Nauka i Szkolnictwo Wyższe, 2018, nr 2(52), s. 147-170, autorka wskazuje, że Łukasz Brzezicki dokonując zestawienia badań polskiego szkolnictwa wyższego prowadzonych za pomocą metody DEA i indeksu Malmquista w latach 2005-2017 znalazł 60 pozycji omawiających takie badania. W Polsce metoda ta jest wykorzystywana od kilkunastu lat, choć na świecie do podobnych celów używa się jej od blisko 30 lat. W wykazie bibliografii przygotowanym przez mgra Mariusza Pyrę zabrakło np. takich pozycji jak:

- Brzezicki Ł., Efektywność procesu kształcenia w wyższych szkołach zawodowych w 2012 roku, Acta Universtatis Lodzianis. Folia Oeconomica, 2016, 4(323), s. 53-66.
- Brzezicki Ł., Wolszczak-Derłacz J., Pomiar efektywności kształcenia i produktywności szkół wyższych za pomocą nieparametrycznej metody DEA i indeksu Malmquista, Gospodarka, Rynek, Edukacja, 2015, nr 16(4), s. 13-19.
- Brzezicki Ł., Zestawienie badań polskiego szkolnictwa wyższego prowadzonych za pomocą metody DEA i indeksu Malmquista w latach 2005-2017, https://researchgate.net/profile/Lukasz_Brzezicki (dostęp do pliku xls: 12.04.2019).

- Pasewicz W., Słabońska T., Świtłyk M., Ocena kształcenia w publicznych uczelniach rolniczych w latach 2001-2005, *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, 2009, nr 1(318), s. 57-72.
- Pasewicz W., Wilczyński A., Świtłyk M., Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 2012, nr 245, s. 367-376.
- Pietrzak P., Baran J., Efektywność i skuteczność kształcenia w publicznym szkolnictwie wyższym w Polsce, *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2018, nr 2(52), s. 113-130.
- Pietrzak P., *Efektywność funkcjonowania publicznych szkół wyższych w Polsce*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2016.
- Świtłyk M., Pasewicz W., Efektywność techniczna kształcenia w państwowych wyższych szkołach zawodowych w latach 2004-2006, *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis*, 2009, *Oeconomica* 273(56), s. 187–196.
- Wolszczak-Derłacz J., *Efektywność naukowa, dydaktyczna i wdrożeniowa publicznych szkół wyższych w Polsce – analiza nieparametryczna*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2013.

Należy jednak stwierdzić, że podjęte przez Autora badania w takim zakresie w przypadku PWSZ nie były prowadzone na taką skalę, a problem wykorzystania metody DEA do oceny efektywności trzech obszarów aktywności tych szkół stanowi pewien wkład do nauki ekonomii.

Wracając do omówienia struktury pracy można stwierdzić, że pracę rozpoczyna wstęp, w którym autor przedstawił uzasadnienie wyboru problemu badawczego, cele i hipotezy badawcze, przedmiot i zakres badań, źródła pozyskiwania danych, metody opracowywania i przetwarzania danych. W końcowej części wstępu autor omówił strukturę pracy wraz zakreśleniem treści poszczególnych rozdziałów.

W swej dysertacji mgr Mariusz Pyra jako główny cel przyjął „[...] rozpoznanie istoty i zakresu (płaszczyzn) oddziaływania państwowych wyższych szkół zawodowych na lokalne otoczenie społeczno-ekonomiczne oraz stworzenie modelu ich funkcjonowania i kierunków rozwoju, w aspekcie wypełnienia misji dla gospodarki i społeczeństwa” (s. 8-9). Sformułował także szereg celów szczegółowych, których realizacja wspomagała osiągnięcie celu głównego. Należą do nich „[...]”:

1. rozpoznanie istoty i koncepcji rozwoju lokalnego i regionalnego;
2. ustalenie genezy i czynników rozwoju PWSZ;
3. oceny stanu i miejsca badanego sektora szkół wyższych w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce;

4. określenia miejsca i roli państwowych wyższych szkół zawodowych wobec otoczenia lokalnego, na przykładzie regionu lubelskiego;
5. oceny funkcjonowania publicznych uczelni zawodowych w badanym regionie oraz PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej jako przykładu instytucji publicznej racjonalnie gospodarującej zasobami oraz wypełniającej różnorodne funkcje w kształtowaniu rozwoju lokalnego;
6. sformułowanie propozycji modelu kierunków i zakresu oddziaływania państwowej wyższej szkoły zawodowej na lokalne otoczenie (w sferze społeczno-kulturowej oraz gospodarczej)” (s. 9).

Autor podjął się także realizacji celów praktycznych, które brzmią następująco: „[...]”

1. wskazanie państwowym wyższym szkołom zawodowym możliwości pełniejszego wykorzystania posiadanych zasobów, zwłaszcza kapitału ludzkiego i społecznego w zakresie różnych płaszczyzn oddziaływania na lokalne otoczenie;
2. wskazanie kierunków zmian wyższego szkolnictwa zawodowego w aspekcie wspierania rozwoju lokalnego, w tym w szczególności rynku pracy” (s. 9-10).

Przedstawiony cel główny i cele szczegółowe badań nie budzą wątpliwości. Posiadają swoje merytoryczne i rzeczowe uzasadnienie w temacie rozprawy. Cele aplikacyjne także są właściwe.

W dysertacji autor przyjął trzy hipotezy badawcze (podane na s. 9-10), które brzmią następująco: „[...]”

1. Państwowe wyższe szkoły zawodowe są istotnym sektorem szkolnictwa wyższego w Polsce i pełnią ważną rolę w budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego.
2. Państwowe wyższe szkoły zawodowe wypełniają różnorodne, istotne funkcje rozwojowe wobec społeczno-ekonomicznego otoczenia w układach lokalnych i regionalnych.
3. Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej jest przykładem instytucji odpowiedzialnie realizującej misję wobec społeczności lokalnej, otoczenia biznesowego i instytucjonalnego w sferze społeczno-gospodarczej, racjonalnie i efektywnie wykorzystującej środki publiczne”.

Oceniając sformułowane przez mgra Mariusza Pyrę hipotezy badawcze, można stwierdzić, że współbrzmia z przyjętymi celami (głównym i szczegółowymi) rozprawy doktorskiej, choć wydają się sformułowane zbyt ogólnie, zwłaszcza hipoteza pierwsza.

Zakres rozprawy, źródła informacji i metody badawcze

W tej części opinii o pracy doktorskiej mgr Mariusza Pyry ocenie podlega zakres prowadzonych badań, wykorzystane źródła informacji oraz zastosowane metody badawcze.

W wstępie do rozprawy Autor precyzyjnie nakreślił zakres przedmiotowy, podmiotowy i czasowy badań. Ukierunkował je na państwowe wyższe szkoły zawodowe w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce, zlokalizowane w regionie lubelskim, w szczególności w powiatach białskim, chełmskim i zamojskim. Zakres czasowy badań dotyczy okresu od początku tworzenia sektora PWSZ (koniec lat 90. XX w.) do czasów współczesnych. Natomiast badania empiryczne prowadzone za pomocą techniki ankiety odnoszą się do lat 2015-2016.

Autor w tej części pracy opisał też źródła informacji do części teoretycznej i empirycznej pracy. Badania teoretyczne przeprowadził wykorzystując krytyczną analizę krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu, natomiast analizę empiryczną w pracy oparł na danych wtórnych i pierwotnych. Do pierwszej grupy należały informacje pozyskane z bardzo licznych źródeł – MNiSW, systemu POL-on, systemu ELA (monitorującego Ekonomiczne Losy Absolwentów w Polsce), Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Lublinie, sprawozdań finansowych z działalności badanych jednostek (PWSZ), stron internetowych tych szkół, dokumentów strategicznych na poziomie regionu, powiatów, badanych obiektów. Natomiast dane pierwotne Autor zgromadził prowadząc badania z wykorzystaniem ankiet kierowanych do różnych grup respondentów (pracowników badanych uczelni, tzn. PWSZ, ich studentów, przedsiębiorców oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Niestety Autor nie dołączył do pracy kwestionariuszy ankiet badawczych. Badania ankietowe prowadzone wśród pracowników i studentów trzech PWSZ (w Białej Podlaskiej, Chełmie i w Zamościu) przeprowadzono w okresie od listopada 2015 r. do stycznia 2016 r. Z każdej uczelni w tym badaniu miało wziąć udział po 20 pracowników dobranych celowo, co oznacza, że ta grupa respondentów miała wynosić 60 osób, reprezentujących zarówno pracowników dydaktycznych, jak i administracyjnych, zatrudnionych na różnych stanowiskach. W ostatecznym rezultacie okazało się, że populacja badanych wyniosła w tym przypadku 45 osób (tyle poprawnie wypełnionych kwestionariuszy udało się uzyskać Autorowi pracy, czyli zwrotności ankiet wyniosła 75%). Grupa ta składała się w większości z pracowników dydaktycznych (37,8%) i osób zatrudnionych w administracji (33,3%). Ostatnią część tej grupy respondentów tworzyli pracownicy dziekanatów (28,9%).

W przypadku badania opinii studentów Autor także zastosował dobór celowy – spośród osób kształcących się w wybranych trzech PWSZ na dowolnym kierunku i trybie nauczania z pominięciem studentów I roku. Z 420 wysłanych do respondentów drogą elektroniczną ankiet uzyskano 340 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy (80% zwrotność).

Trzecią grupą badanych stanowili pracownicy jednostek samorządu terytorialnego (JST), tzn. powiatów, w których były zlokalizowane wybrane do badań PWSZ. Dobrano ich celowo, a potem przeprowadzono z nimi wywiad z wykorzystaniem kwestionariusza interaktywnej ankiety elektronicznej. Planowano zbadać opinie 60 osób z tej grupy, jednak ostateczna liczba respondentów wyniosła 51 pracowników JST. Rozkład grupy na reprezentantów poszczególnych powiatów oraz hierarchii władz lokalnych (powiat, gmina miasto) był wyważony (w przybliżeniu po 1/3).

Największe trudności w uzyskaniu informacji od grupy badawczej Autor napotkał przy konstruowaniu grupy złożonej z przedstawicieli biznesu. Wstępne założenia dotyczące losowego doboru próby złożonej z przynajmniej 100 przedsiębiorców (zaproszenie do badań wysłano do 200 podmiotów gospodarczych (wybranych z rejestru REGON), musiały zostać zweryfikowane. Początkowo jedynie 32 przedsiębiorców zdecydowało, że weźmie udział w badaniach, ale z tej grupy ostatecznie do badania przystąpiło 18 przedstawicieli biznesu. Z tej małej grupy uzyskano tylko 13 wypełnionych kwestionariuszy ankiety. Zmusiło to autora do zmiany zasad doboru próby na celowy – spośród 300 kolejnych wybranych przedsiębiorstw udało się uzyskać 51 kompletnie wypełnionych ankiet. Tym samym w grupie przedsiębiorców Autor przebadał w sumie 64 przedstawicieli biznesu, co stanowiło 64% pierwotnie założonej populacji badanych. Sposób doboru prób (poszczególnych grup respondentów) do badań, wskazuje, że uzyskane wyniki nie mają cech reprezentatywności.

Dane o charakterze ilościowym i jakościowym pozyskano za pomocą odrębnych kwestionariuszy badawczych (ankiet interaktywnych), których dystrybucja odbywała się drogą elektroniczną. Z przedsiębiorcami Autor kontaktował się również telefonicznie oraz w sposób bezpośredni.

W pracy mgr Mariusz Pyra zastosował następujące metody badawcze: metodę indukcji (badania teoretyczne – studium literatury), analizę i syntezę (badania empiryczne), metodę dedukcji (tworzenie koncepcji pracy). Poza tym w trakcie badań empirycznych Autor wykorzystał metodę opisową, metodę analizy ekonomicznej i finansowej, sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem techniki ankiety, metodę badania efektywności technicznej przy użyciu modelu DEA, metodę analizy dokumentów oraz metodę SWOT wraz z metodą rangowania przy zastosowaniu wag. We wstępie przy omawianiu metodyki badań mgr Mariusz Pyra krótko wyjaśnił istotę i zasady stosowania poszczególnych metod badawczych. Nieco szerzej omówił metodę efektywności technicznej, która została wykorzystana do analizy efektywności funkcjonowania 29 PWSZ w wymiarze edukacyjnym, naukowym i ogólnym.

Należy podkreślić, że zastosowane przy realizacji celu głównego i celów szczegółowych oraz weryfikacji hipotez narzędzia badawcze i weryfikacyjne, są odpowiednie.

Na część merytoryczną rozprawy składa się pięć rozdziałów, z których dwa pierwsze, czyli rozdział pierwszy i drugi mają charakter teoretyczno-informacyjny, a następne – trzeci, czwarty i piąty są rozdziałami zawierającymi wyniki badań empirycznych.

Rozdział pierwszy pt. „Rola szkół wyższych w rozwoju lokalnym i regionalnym” ma charakter teoretyczny. Autor omawia w nim, korzystając z literatury przedmiotu, teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego i regionalnego, wskazując na współczesne teorie ekonomiczne jako najlepiej wyjaśniające podwaliny rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek samorządu terytorialnego i możliwości ich konkurowania we współczesnej gospodarce opartej na wiedzy. W tym kontekście Autor uznał szkoły wyższe za instytucje kreujące podstawy lokalnego i regionalnego wzrostu i rozwoju gospodarczego, dzięki tworzeniu warunków do podnoszenia jakości kapitału ludzkiego, odpowiadającego na wymagania stawiane przez regionalną i lokalną gospodarkę (w tym rynek pracy). Poza tym podkreślił rolę szkół wyższych w tworzeniu i dyfuzji wiedzy, komercjalizacji nowych rozwiązań, budowaniu potencjału przedsiębiorczości oraz kapitału społecznego niezbędnego do rozwoju lokalnego opartego na współdziałaniu interesariuszy tego otoczenia. W tej części pracy Autor wprowadził rozważania na temat społecznej odpowiedzialności szkoły wyższej, w tym PWSZ, wobec społeczeństwa i gospodarki. Wskazał, że wynika to ze względu na jej oddziaływanie na tworzenie wiedzy, jej implementację w środowisku, pełnienia roli depozytariusza kultury i dziedzictwa kulturowego. Uznał także, że wiąże się to działalnością edukacyjną, badawczą, prowadzeniem transferu wiedzy i technologii, podejmowaniem odpowiedzialności za tworzenie norm, wartości, kreowaniem postaw oraz angażowaniem się w budowę społeczeństwa obywatelskiego. Z większością poglądów Autora można się w tym rozdziale zgodzić, choć w mojej opinii stwierdzenie, że „[...]PWSZ i inne uczelnie [...] spełnia wszystkie przesłanki sformułowane przez M. Yunusa, by mogło zostać uznane za przedsiębiorstw społeczne”(s. 62) jest nieuzasadnione. Nieco dalej Autor sam zastrzegł niemożność zastosowania tego rodzaju równości, choć nie wykorzystał w tym celu wszystkich najważniejszych argumentów. Wątpliwości Autora powinno rozwiązać zapoznanie się z opracowaniami z zakresu ekonomii społecznej (na tym gruncie analizuje się przedsiębiorstwa społeczne jako typy podmiotów ekonomii społecznej). Jedną z definicji przedsiębiorstwa społecznego zawartą w opracowaniu polskich ekspertów tej problematyki, tzn. J. Hausnera, N. Laurisz i S. Mazura pt. *Przedsiębiorstwo społeczne. Konceptualizacja*, w: Hausner J. (red.), *Zarządzanie podmiotami ekonomii społecznej*, skrypt 2, MSAP UEK, Kraków 2008, brzmi następująco: „Przedsiębiorstwo społeczne jest kluczowym ogniwem ekonomii społecznej. Jego funkcją jest nie tylko wytwarzanie określonych

dóbr i usług, ale też mobilizacja kapitału społecznego, generowanie innowacyjności oraz poszerzenie rynku przez włączanie do uczestnictwa w nim osób dotychczas wykluczonych. Mimo, że jest ono częścią gospodarki rynkowej, to jednak lokuje swoją misję i cele poza rynkiem” (s. 9). Dodatkowo obszary działalności przedsiębiorstw społecznych w Europie przedstawia A. Pacut w opracowaniu pt: *Kontynentalny model ekonomii społecznej*, w: *Frączak M., Hausner J., Mazur S. (red. nauk.), Wokół ekonomii społecznej*, MSAP UEK, Kraków 2012, s. 73-88. Na s. 84 tej publikacji wymieniono trzy obszary działania przedsiębiorstw społecznych. Żaden z nich nie obejmuje tego, czym zajmuje się PWSZ. Należą do nich „[...]”:

1. Inicjatywy w dziedzinie reintegracji społeczno-zawodowej grup dotkniętych wykluczeniem społecznym (osoby zdolne do pracy a bezczynne zawodowo).
2. Usługi społeczne (np. opiekuńcze dla osób starszych, edukacja przedszkolna dla dzieci, turystyka, usługi dla gospodarstw domowych).
3. Rozwój lokalny (np. agroturystyka, rozwój lokalny, rewitalizacja społeczna, utylizacja odpadów).”

Nie można też przyjąć punktu widzenia Autora, że PWSZ jest organizacją społeczną w świetle jej definicji zawartej w art. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2019.0.688 tj.). Pojęcie organizacja społecznej jest tam równoznaczne z pojęciem organizacja pozarządowa (należąca do tzw. trzeciego sektora, czyli sektora ekonomii społecznej). W akcie tym podano, że „organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia z wyłączeniem m.in. partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji, których jednym fundatorem jest Skarb Państwa. Organizacje pozarządowe zwykle działają jako stowarzyszenia lub fundacje. Zakres i formy ich działania są bardzo różne. Najczęściej zajmują się kulturą, ekologią, prawami człowieka, nauką i techniką” (cyt. za: Departament Ekonomii Społecznej, <http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Podstawowe,pojecia,380.html> (data dostępu: 20.04.2019 r.)).

Pomijając te dyskusyjne rozważania Autora nt. państwowych wyższych szkół zawodowych jako przedsiębiorstw społecznych lub organizacji społecznych, rozdział pierwszy można ocenić pozytywnie.

Rozdział drugi zatytułowany „Państwowe wyższe szkoły zawodowe jako element systemu szkolnictwa wyższego” jest poświęcony wybranym zagadnieniom związanym z funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w Polsce. Ma charakter teoretyczno-informacyjny. W tej części

pracy Autor przedstawił historię przemian tego sektora edukacji w okresie transformacji ustrojowej i społeczno-gospodarczej, zmiany ustroju zewnętrznego uczelni oraz ich ustrój wewnętrzny według stanu przed wprowadzeniem w życie zapisów Ustawy 2.0 (tzw. Konstytucji dla Nauki), która weszła w życie od 1.10.2019 r. Pewien niedosyt budzi brak omówienia zmian wynikających z nowej ustawy, albo przynajmniej zasygnalizowania tych zmian w oparciu o projekt tej Ustawy, w przypadku ukończenia pracy przed wejściem w życie jej zapisów. W tej części pracy Autor opisał także stan rozwoju szkolnictwa wyższego w latach 2002-2016 za pośrednictwem zmiany liczby studentów uczelni publicznych i niepublicznych w tym okresie. Następnie skupił swą uwagę na publicznych wyższych szkołach zawodowych – historii ich powołania do życia, funkcjonowaniu w ujęciu prawnym, ale także znaczenia dla rozwoju kontekście lokalnym i regionalnym. Rozdział został zamknięty rozważaniami dotyczącymi wyzwań stojących przed PWSZ, które determinują ich działalność oraz kierunki rozwoju (podrozdział 2.5). Autor dostrzegł istotne zagrożenia stojące przed nimi związane z potencjałem ludzkim (kadrą naukową i dydaktyczną), pewnymi ograniczeniami rozwoju własnych zasobów ludzkich na stanowiskach badawczych (dawniej naukowych) oraz dydaktycznych i umiejętnie zdiagnozował problemy rozwojowe tego typu szkół. Stają się one coraz trudniejsze do pokonania w sytuacji likwidacji wieloletowości w środowisku naukowców, występującej luki pokoleniowej w ludzkich zasobach uczelni wyższej ukierunkowanych na działalność badawczą i badawczo-dydaktyczną, rosnących wymagań wobec tej grupy zawodowej. Dodatkowym aspektem wpływającym na potencjał rozwojowy PWSZ są trudności w utrzymaniu atrakcyjnej oferty edukacyjnej skupionej na intensywnym związku z praktycznym kształceniem zgodnym z zapotrzebowaniem rynku pracy (zawody deficytowe) oraz gospodarki lokalnej i regionalnej. Poza tym dużym wyzwaniem dla tego segmentu sektora edukacji jest konieczność zwiększenia obecności PWSZ wśród podmiotów realizujących granty badawcze, a więc przełożenia w przypadku niektórych uczelni dosyć znacznego potencjału zasobów rzeczowych i ludzkich na rozwiązywanie problemów badawczych (najlepiej przy współpracy z podmiotami sektora gospodarki) oraz transfer i komercjalizację nowych rozwiązań.

W trzecim rozdziale o charakterze empirycznym, który Autor zatytułował: „Obszary oddziaływania państwowych wyższych szkół zawodowych na społeczno-ekonomiczne otoczenie lokalne i regionalne” znalazły się informacje o województwie lubelskim i trzech powiatach, z których wybrano PWSZ do badań (bialskiego, chełmskiego i zamojskiego). Charakterystyka społeczno-demograficzno-gospodarcza (w tym potencjału uczelni wyższych w regionie) tych obszarów badawczych została przygotowana na podstawie danych statystyki publicznej. Poza tym Autor korzystając z dokumentów strategicznych i planistycznych (strategii rozwoju lokalnego i regionalnego) województwa lubelskiego i wybranych do badań powiatów, przeanalizował szanse i

zagrożenia oraz bariery rozwoju zrównoważonego tych jednostek administracyjnych. W dalszej części rozdziału (podrozdział 3.4) przedstawił wyniki badań własnych przeprowadzonych z wykorzystaniem kwestionariuszy ankiet wśród różnych grup respondentów. Zmierzały one do ustalenia, jak i w jakim stopniu wybrane do badań PWSZ były powiązane z otoczeniem lokalnym. Pozwoliło to Autorowi zapoznać się z opiniami i poglądami respondentów należących do kilku typów interesariuszy otoczenia lokalnego. Dzięki temu mógł podjąć próbę zweryfikowania hipotezy drugiej, mówiącej o tym, że „państwowe wyższe szkoły zawodowe wypełniają różnorodne, istotne funkcje rozwojowe wobec społeczno-ekonomicznego otoczenia w układach lokalnych i regionalnych” (s. 10). Badania prowadzone były w grupie pracowników wszystkich trzech uczelni, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (wybranych do badań powiatów) oraz przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w tych powiatach. Z badań wynika, że w opiniach pracowników szkół wyższych, zatrudniające ich PWSZ mają wpływ na swoje otoczenie społeczno-gospodarcze i kształtowanie warunków społeczno-gospodarczych, przede wszystkim w miastach, gdzie są zlokalizowane. Dokładniejsze zapoznanie się z wynikami tej części badań Autora wskazuje, że nie jest to jednak zbyt silny wpływ, a współpraca z podmiotami gospodarczymi i władzami samorządowymi pozwalająca wykorzystać potencjał naukowy, transfer wiedzy i komercjalizację nowych rozwiązań oraz działalność ekspercką lub doradczą uczelni, nie jest zbyt silny. Z opinii pracowników wynikało, że oddziaływanie PWSZ na otoczenie lokalne przejawia się w roli oferenta usługi edukacyjnej oraz wynika z faktu przyciągania to tych miast osób z okolicznych miejscowości, które zwiększają popyt na produkty i usługi.

Potwierdzają to wyniki badań prowadzonych w dwóch pozostałych grupach interesariuszy, tzn. wśród pracowników jednostek samorządu terytorialnego i wśród przedsiębiorców. Jak Autor wskazał, uczelnie z regionu lubelskiego nie są silnie związane z partnerami samorządowymi; władze lokalne także nie współpracują z nimi na rzecz rozwoju lokalnego, a nawet „nie wydają się dostrzegać takiej potrzeby” (s. 143).

W opinii przedstawicieli biznesu rola PWSZ w otoczeniu sprowadza się przede wszystkim do przygotowywania kadr z wyższym wykształceniem, gdyż dzięki lepszej jakości kapitału ludzkiego przedsiębiorstwa mają większe możliwości rozwojowe. Jednocześnie przedsiębiorcy niekoniecznie byli zainteresowani zatrudnianiem obecnych lub przyszłych absolwentów badanych szkół wyższych, z powodu relatywnie niskiej oceny przygotowania tych absolwentów (zwłaszcza w zakresie umiejętności praktycznych, niezbędnych w pracy w przedsiębiorstwach).

Studenci okazali się także relatywnie słabo związani z otoczeniem lokalnym, gdyż tylko 37% badanych chciałoby pozostać w tym środowisku i szukać w nim pracy. Pozostali rozważali wyjazd do innego województwa, a nawet innego kraju w poszukiwaniu swego miejsca na rynku

pracy. Dostyc niewielką, bo 13% grupę tworzyli ci, którzy byli gotowi otworzyć po studiach własną działalność gospodarczą. Potwierdza to, że PWSZ mogą także oddziaływać na potencjał przedsiębiorczości w otoczeniu lokalnym.

W podrozdziale 3.5 Autor nawiązując do swojego stwierdzenia w poprzednim podrozdziale, że przedsiębiorcy dostrzegają znaczeniu szkół wyższych w przygotowywaniu właściwej jakości kapitału ludzkiego (choć nie uważają, że lokalne uczelnie wykonują to w oczekiwanym zakresie i stopniu), przeanalizował długookresowe zmiany (lata 2004-2016) wskaźników charakteryzujących kapitał ludzki i rynek pracy województwa lubelskiego i badanych powiatów (w tym odnoszące się do osób z wyższym wykształceniem i studiujących). Wyniki Autora wskazują z jednej strony na duży wkład uczeni lubelskich w kształcenie studentów w tym okresie i podnoszenie jakości kapitału ludzkiego, co pozwala stwierdzić, że Autor zweryfikował pozytywnie hipotezę pierwszą. Z drugiej strony potwierdzają ogólnopolskie tendencje w zakresie wzrostu stopy bezrobocia wśród osób z wyższym wykształceniem wraz z umasowieniem studiów i zwiększeniem udziału osób z tym poziomem wykształcenia w naszym kraju (pomimo zmniejszającej się stopy bezrobocia rejestrowanego po 2013 r.) oraz oddziaływaniem niżu demograficznego i obserwowanym zjawiskiem zmniejszania się popularności studiów wyższych.

Rozdział trzeci zamyka identyfikacja płaszczyzn oddziaływania PWSZ na lokalne i regionalne otoczenie społeczno-ekonomiczne (podrozdział 3.6). W tej części pracy zaprezentował cztery główne i dwie uzupełniające płaszczyzny wpływu badanych szkół wyższych na otoczenie społeczno-ekonomiczne. Za główne uznał: współpracę z władzami lokalnymi, współpracę z przedsiębiorstwami, działania na rzecz społeczności lokalnej i regionalnej oraz działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności i atrakcyjności regionu i otoczenia lokalnego. Natomiast uzupełniające płaszczyzny oddziaływania tych PWSZ to: ich inwestycje i plany strategiczne oraz badanie otoczenia i projektowanie rozwoju. Wykorzystując wyniki badań ankietowych, badań dokumentów i literatury przedmiotu oraz metodę SWOT z metodą rangowania i nadawania wag, Autor dokonał próby oceny rezultatów wpływu trzech badanych szkół wyższych na lokalne otoczenie we wszystkich wymienionych płaszczyznach. Wnioski wyciągnięte na podstawie tej analizy są właściwe i wskazują zaangażowanie badanych PWSZ w oddziaływanie na swoje otoczenie społeczno-gospodarcze (przed wszystkim w wymiarze lokalnym). Obserwowane podobieństwa w tych działaniach nie wykluczają różnic w skali i zakresie oddziaływania na analizowane otoczenie. Wpływ ten wzrasta wraz większym potencjałem zasobowym uczelni, co potwierdziły wyniki PSW w Białej Podlaskiej.

Rozdział trzeci można ocenić bardzo pozytywnie. Wyniki badań własnych autora są bardzo interesujące, zarówno w aspekcie naukowym, jak i aplikacyjnym. Potwierdzają pozytywnie

dwie pierwsze hipotezy przyjęte przez Autora. Wartościową częścią tego rozdziału jest także przedstawienie wyników badań umożliwiających porównanie sposobu realizacji oddziaływania na otoczenie społeczno-gospodarcze każdej z badanych szkół oraz ustalenie za pomocą zbiorczej oceny tego wpływu, które podmioty, w jakich obszarach są bardziej zaangażowane.

Czwarty rozdział zatytułowany „Ocena funkcjonowania państwowych wyższych szkół zawodowych w regionie lubelskim” poświęcono omówieniu badanej grupy PWSZ z trzech powiatów województwa lubelskiego i ich potencjału, wykazując unikalny charakter tych uczelni i dążenie do specjalizacji działalności. Zadanie stojące przed Autorem w tej części pracy realizował on etapami. Najpierw Autor zaprezentował wyniki badań własnych w zakresie oceny sytuacji ekonomicznej każdej z uczelni, wykorzystując w tym celu analizę ich sprawozdań finansowych za lata 2007-2016. Pozwoliło to na porównanie wyników tej analizy między trzema badanymi szkołami wyższymi i wyciągnięcie wniosków na temat ich sytuacji ekonomicznej. Drugim źródłem informacji o funkcjonowaniu badanych uczelni pozyskanych w drodze badań empirycznych były opinie głównych interesariuszy – pracowników uczelni, studentów. Z badań autora wyłania się pozytywna opinia o funkcjonowaniu PWSZ, zwłaszcza w przypadku ich pracowników. Studenci wykazywali jednak pewne zastrzeżenia do funkcjonowania tych szkół i realizacji ich zadań, co wskazuje na potrzebę poprawy pewnych aspektów działalności operacyjnej badanych uczelni.

Kolejnym elementem oceny funkcjonowania wybranych do badań PWSZ było przeprowadzenie analizy efektywności technicznej gospodarowania przez nie zasobami rzeczowymi, finansowymi, ludzkimi. Posłużyła do tego celu metoda DEA (ang. *Data Envelopment Analysis*). Autor za jej pomocą starał się ocenić, czy badane szkoły wyższe przekształcały swoje nakłady w efekty (wyniki) w sposób optymalny w wymiarze edukacyjnym, naukowym i ogólnym, w różnych wariantach modelu. W tej części pracy prezentacja wyników analizy została poprzedzona teoretycznym wprowadzeniem do analizy efektywności oraz zasadom postępowania Autora podczas jej stosowania. Pewne uchybienia w tym zakresie wskazałam już we wcześniejszych fragmentach tego tekstu, więc nie będą teraz omawiane. Należy jednak podkreślić, że ta skomplikowana i pracochłonna analiza pozwoliła stworzyć ranking DMU (ang. *Decision Making Units*), pod którymi kryją się poszczególne PWSZ z całej Polski i pokazać na tym tle pozycję (poziom) efektywności technicznej wyższych szkół zawodowych z województwa lubelskiego. Autor uzyskał też informację o możliwościach podwyższenia efektywności funkcjonowania badanych PWSZ, choć trudno uznać, aby udało się w obecnych realiach rynku edukacyjnego wdrożyć pewne zalecenia, np. ponad trzykrotny wzrost liczby studentów. Niewątpliwie jednak badania Autora wykazały także stan nieefektywności badanych uczelni, co powinno się stać sygnałem do

podjęcia działań naprawczych. Oznacza to, że wyniki badań Autora mają poza wartością naukową także dużą wartość użytkową dla kierujących tymi szkołami.

Na zakończenie tego rozdziału Autor zamieścił wyniki swych badań nad oceną jakości kształcenia w badanych PWSZ, przy zastosowaniu metody rankingowej na podstawie zestawienia rankingowego uczelni „Perspektyw”. Te badania po raz kolejny wykazały przewagę PSW w Białej Podlaskiej w stosunku do PWSZ w Zamościu i Chełmie.

Rozdział czwarty oceniam wysoko. Zamieszczoną w tej części rozprawy analizę empiryczną cechuje wieloaspektowość i wnikliwość. Jej wyniki poszerzają wiedzę o przedmiocie badań i mogą być też wykorzystane przez zarządzających PWSZ oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego.

Ostatni rozdział pracy pt. „Znaczenie Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej w układzie podregionu bialskiego” został poświęcony szczegółowemu omówieniu najbardziej efektywnej, największej i mającej największy potencjał we wszystkich wymiarach, uczelni zawodowej. Dla naświetlenia jej potencjału oddziaływania na otoczenie lokalne, Autor przeprowadził analizę zasobów kadrowych szkoły wyższej, studentów oraz losów absolwentów. Następnie na podstawie opinii respondentów oraz dokumentów uczelni dokonał przeglądu podejmowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, bliższego i dalszego otoczenia we wszystkich płaszczyznach aktywności uczelni w lokalnym środowisku. Określił luki i niewykorzystane możliwości wpływu PSW z Białej Podlaskiej, które powodują mniejsze niż powinno oddziaływanie tej uczelni na rozwój lokalny. Przeprowadzone badania pozwoliły pozytywnie zweryfikować hipotezę trzecią. Na podstawie przeprowadzonych badań oraz obserwacji poczynionych w bialskiej PSW Autor stworzył model funkcjonowania publicznych uczelni zawodowych w otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego wdrożenie umożliwiłoby właściwy wpływ na rozwój lokalny – adekwatny do potencjału uczelni. Model ten stanowi dużą wartość dodaną pracy, gdyż ma walory aplikacyjne. Pracę doktorską zamyka zakończenie, w którym Autor zawarł wnioski z badań oraz pewne rekomendacje dla praktyki. Stanowią one wskazówki kierunków niezbędnych zmian w funkcjonowaniu PWSZ, które pozwoliłyby zwiększyć rolę tych uczeni we wspieraniu rozwoju lokalnego.

Ocena merytoryczna rozprawy

Oceniana prac doktorska stanowi interesujące rozwiązanie problemu badawczego, posiada cenne walory poznawcze i aplikacyjne oraz świadczy o kompleksowej i głębokiej wiedzy, dobrej znajomości literatury przedmiotu przez Autora. Wykazał się on także umiejętnością w

dobrze i wykorzystaniu metod badawczych stosowanych w naukach ekonomicznych na wysokim merytorycznie i metodycznie poziomie. Przeprowadzone badania można uznać za istotne dokonanie naukowe. Wszystkie założone poznawcze i utylitarne cele pracy zrealizowano, a badania empiryczne umożliwiły pozytywną weryfikację hipotez.

Podsumowując, recenzowana rozprawa doktorska mgra Mariusza Pyry stanowi spójną i przemyślaną konstrukcję. Układ pracy jest właściwy i odpowiada logice postępowania badawczego. Przedstawione rozważania teoretyczne cechują się odpowiednim poziomem syntezy, a skonkretyzowane wnioski – poprawnością i trafnością. Jedynie w nielicznych przypadkach Autor wprowadzał dosyć dyskusyjne rozważania, które jednak nie umniejszają wysokiego poziomu merytorycznego rozprawy. Należy podkreślić, że większość wniosków wynikających z części analitycznej pracy doktorskiej jest efektem osiągnięcia celów naukowych oraz weryfikacji hipotez badawczych. Poziom merytoryczny rozprawy jest wysoki. Świadczy o tym podjęcie aktualnej i ważnej problematyki, podbudowa teoretyczna i empiryczna problemu badawczego oraz wnikliwa, wieloaspektowa część empiryczna.

Ocena strony formalnej i edytorskiej

Odnosząc się do strony formalnej dysertacji, można stwierdzić, że nie budzi ona większych zastrzeżeń, nie zawiera poważniejszych uchybień. Mgr Mariusz Pyra przygotowując ją posługiwał się właściwą terminologią, poprawnym językiem, który w jasny sposób oddał istotę i naturę prowadzonych badań i rozważań. W tekście pracy można znaleźć jednak pewne niedociągnięcia redakcyjne i stylistyczne (np. używanie określeń dziewczyny i chłopaki zamiast dziewczęta i chłopcy na s. 116 lub np. sformułowania „jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego” na s. 115; podobne uchybienia występują na s. 116-117), drobne błędy edytorskie w postaci tzw. literówek. Największe zastrzeżenia można mieć do przygotowania niektórych rysunków (np. w podrozdziale 3.5, s. 150-154, rys. 24-30). Brak dokładnych etykiet danych utrudnia zorientowanie się w tym, jakie są rzeczywiste wielkości określonych kategorii ekonomicznych w poszczególnych latach, np. bezrobocia, w tym wśród osób z wyższym wykształceniem.

Wskazane błędy i braki nie umniejszają jednak wartości merytorycznej rozprawy i nie wpływają znacząco na ocenę całości opracowania. Należałoby jednak je wyeliminować w przypadku ewentualnej publikacji wyników badań.

Ocena kwalifikacyjna

Ocena rozprawy doktorskiej Pana mgra Mariusza Pyry jest jednoznacznie pozytywna. Analiza aspektów metodycznych pracy, jej wartości merytorycznych oraz formalnego przygotowania umożliwia wysoką ocenę recenzowanej pracy. Doktorant wykazał się umiejętnością identyfikacji problemu badawczego, sformułowania celu badań i postawienia hipotez badawczych, a następnie zebrania, analizy i opracowania materiału badawczego. Praca potwierdza jego głęboką wiedzę teoretyczną i znajomość praktyczną badanej problematyki.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska Pan mgra Mariusza Pyry pt. „Oddziaływanie państwowych wyższych szkół zawodowych na rozwój lokalny w regionie lubelskim” spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. nr 65, poz. 595, z późn. zm.). Wnoszę więc o dopuszczenie pracy mgra Mariusza Pyry do publicznej obrony.

Dr hab. inż. Irena Łącka, prof. ZUT

KIEROWNIK
Katedry Ekonomii i Rachunkowości

Dr hab. inż. Irena Łącka, prof. ZUT